

प्रश्न १ : एका करंट्याचा जीवनवृत्तांत

या समासात श्री समर्थानी एका सर्वसामान्य करंट्याचा जीवनपट अगदी सविस्तरपणे उलगडला आहे. इतक्या गोष्टी यात आल्या आहेत, इतके दुर्दैव यात वर्णिले आहे की ते ऐकून इतर लोकांना त्याची कीव येऊन तश्या परिस्थितीत पडू नये असा प्रयत्न करतील. भोगवादी वृत्ती सोडून ईश्वरभक्तीच्या मार्गाला लागतील. हे जीवन दुःखमुळ आहे. त्याची सुरुवात अगदी जन्मापासून होते. बाल्यावस्थेत ज्या पीडा होतात त्या बोलता येत नसल्याने सांगता येत नाहीत. नाना व्याधींनी सतत पीडा होत असते पण रडण्यावाचून गत्यंतर नसते. आई कशीही असली तरी तिचा विरह सहन होत नाही. मोठा झाल्यावर खेळात धडपड होते, नाना आजार होतात, भूतबाधा होतात. लग्न झाल्यावर आई-वडिलांकडे लक्ष्य न देता पत्नीच्या मागे लागतो. इतरांपासून वेगळा होतो. ज्या बायकोच्या प्रेमात तो वेडा होतो ती मरण पावल्यावर त्याच्या दुःखाला सीमा उरत नाही. हे विसरण्यासाठी तो दुसरे लग्न करतो. पैसे साठवू लागतो. देवधर्म करित नाही. अनेक व्याधींनी ग्रस्त होतो. त्याचे धन चोरी होते. नंतर बारा होऊन सर्व सुरळीत होते पण झालेले मूल मृत पावते. अपत्य सुखासाठी नाना प्रयत्न करतो. अनेक मुले होतात. पैसे पुरेनासे होतात. चरितार्थ चालवण्यासाठी परदेशी जातो. काबाडकष्ट करून पैसे साठवतो. परत आल्यावर काही दिवस ठीक जातात पण नंतर पैसे संपल्यावर विप्वन्नावस्था येते. दुष्काळ येतो. त्यात बरीच मुले दगावतात. मग तो तिसरे लग्न करतो. सावत्र मुलांशी संपत्तीवरून भांडण होते आणि मुलांकरवी त्याला बाहेर काढले जाते. बायकोला चोरून नेण्यात येते. आता आप्तेष्ट कोणीच न उरल्याने हाल हाल होऊन मृत पावतो.

प्रश्न २ : ममतेचे दर्शन देणाऱ्या ओव्या

- आजी जरी ते असती| तरी मजला कदा न विशंभती| वियोग होता आक्रंदती| ते पोटागी वेगळी|| (३-४-३६)
- पुत्र वैभवहीन भिकारी| माता तैसाची अंगिकारी| दगडागाला देखोनी अंतरी| त्याच्या दुःखे दुःखे|| (३-४-३७)
- लाव तरी ते माया| काय कराविया सहश्र ज्या| परी भुलोन गेलो वाया| मकरध्वजाचेनी|| (३-४-३९)

प्रश्न ३ : बालकाचे मानसशास्त्र

- क्षणभरी मातेस न देखे| तरी आक्रंदे रुदन करी दुःखे| ते सामाई मातेसारखे आणिक काहीच नाही|| (३-२-१०)
- आस करुनी वास पाहे| मातेविन कदा ना राहे| वियोग पळमात्र न साहे| स्मरण जहालीयानांतरे|| (३-२-११)
- सुख पावे मातेजवळी| दुरी करीतांची तळमळी| अतिप्रीती तयेकाळी| मातेवरी लागीली|| (३-२-१५)

प्रश्न ४ : ओव्या संपूर्ण लिहा

- जन्मवारी स्वार्थ केला| तीतुकाही वर्थ गेला| कैसा विषम काळ आला| अंतकाळी || (३-५-५०)
- म्हणौनी धन्य धन्य ते प्रपंची जन| जे मायेबापाचे भजन| करिती न-करिती, मन-निष्ठुर जीवालागासी|| (३-४-४१)
- लेकुरे उदंड जाली| तो ते लक्ष्मी निघोनी गेली| बापडी भिकेसी लागली| काही खाया मिळेना|| (३-४-१)